

Mazo ērgļu ligzdošanas vietu aizsardzības pamatprincipi kā kritērijus izmantojot ligzdu mežu un ligzdu maiņu raksturojošus parametrus

UĢIS BERGMANIS
LVM 18. Dabas diena,
Rīga, 08.05.2019.

Pamatinformācija par sugas sastopamību un apdraudētību Latvijā un Pasaulē

- Latvijā ligzdo aptuveni [4000 pāru](#) jeb [20%](#) no Pasaules populācijas
- [Dispersi izplatīta](#) suga, ligzdo visā Latvijas teritorijā
- Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās ligzdo [~6%](#) no populācijas
- Izveidotajos mikroliegumos ligzdo [~8%](#) no populācijas
- Kopējais aizsargātās populācijas īpatsvars [~15%](#)
- Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai ir nepieciešami turpmāki [dzīvotņu aizsardzības pasākumi](#), ieskaitot mikroliegumu veidošanu ligzdošanas biotopu saglabāšanai
- Ir nepieciešama mikroliegumu veidošanas principu [pamatošana](#) ar pētījumos iegūtu informāciju

Informācijas atlases un analīzes metodes

ligzdas meža raksturojums

- Tā kā ligzdošanas biotopu izvēle laika gaitā mainās, sākotnēji tika atlasītas [205](#) droši noteiktas mazo ērgļu ligzdas AS «Latvijas valsts meži» valdījumā esošajos mežos, kuras atrastas [2006.-2017. gados](#)
- Lai izvairītos no [vienas teritorijas dominances](#), no 205 ligzdu paraugkopas tika izslēgtas vienas teritorijas vairākas ligzdas, aprēķinos iekļaujot tikai vienu no ligzdām, pēdējo apdzīvoto
- Lai izvairītos no [netipiski jaunu ligzdu](#) nogabalu iekļaušanas datu analīzē, no atlikušajām 176 ligzdām/ligzdu nogabaliem tika izslēgti jaunākie ligzdu nogabali, līdz 10% sliekšnim
- Turpmākā analīzē tika izmantoti 10%-100% intervālā ietilpstošie vecākie **158 ligzdu nogabali**, kas salīdzināti ar katras ligzdas 2km rādiusā ietilpstošo nejaušās izvēles punktu nogabaliem (≥59 gadi)

Informācijas atlases un analīzes metodes

ligzdas meža raksturojums

- Ligzdu un nejaušās izvēles punktu nogabalu mežu augšanas apstākļu tipi tika salīdzināti ar to sastopamību LVM, izmantojot *chi-square* testu

Ligzdu un nejaušās izvēles punktu nogabalos tika salīdzināts:

- valdošās sugas vecums,
- dažādu koku sugu (priede, egļe, bērzs, melnalksnis, apse) īpatsvars nogabalu formulā, izmantojot *Shannon-Diversity* indeksu,
- tika noteikts arī ligzdu un punktu tuvākais attālums līdz lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, izmantojot *Corine land cover* datu bāzes,
- Analīzē tika izmantota vispārināto odeļu (GLM) metode, izveidojot savstarpēji korelējošu pazīmju lineāro mmodeļus visās iespējamās kombinācijās un nosakot būtiskākos modeļus

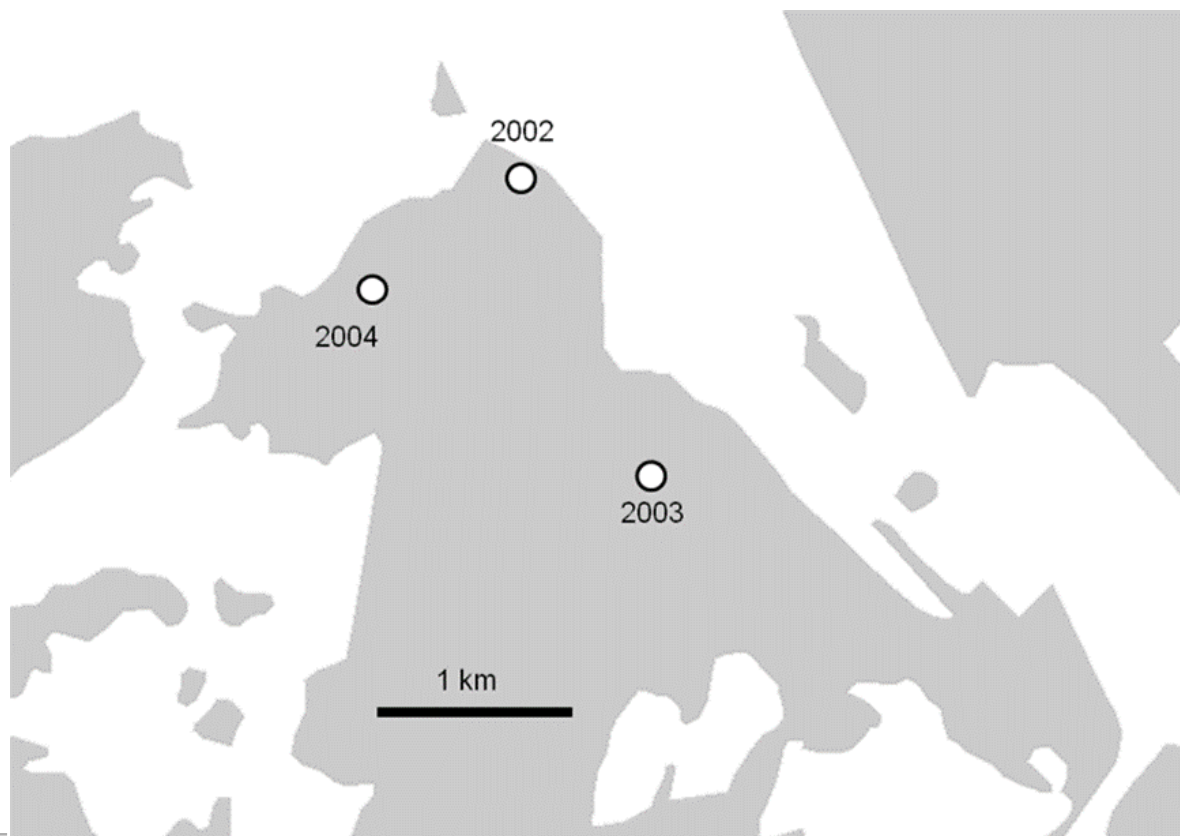
Informācijas atlases un analīzes metodes

ligzdu maiņas raksturojums

- Tika analizēti [793 ligzdošanas gadījumi 80 ligzdošanas rajonos](#) četros parauglaukumos („Murmastiene“, „Žūklis“, „Bukaiši“ un „Mazgramzda“) 1988-2017
- Katram ligzdošanas rajonam tika aprēķināts:
- (1) teritorijas apdzīvotības ilgums (aprēķinā tika iekļauti tikai gadi, kuros ligzda bija apdzīvota)
- (2) ligzdu skaits teritorijā
- (3) ligzdas apdzīvotības ilgums (gadu skaits, kuros ligzda bija apdzīvota)
- (4) attālums starp divām ligzdām, kuras tika apdzīvotas divos viens otram sekojošos gados
- (5) vidējais attālums starp visām vienas teritorijas ligzdām

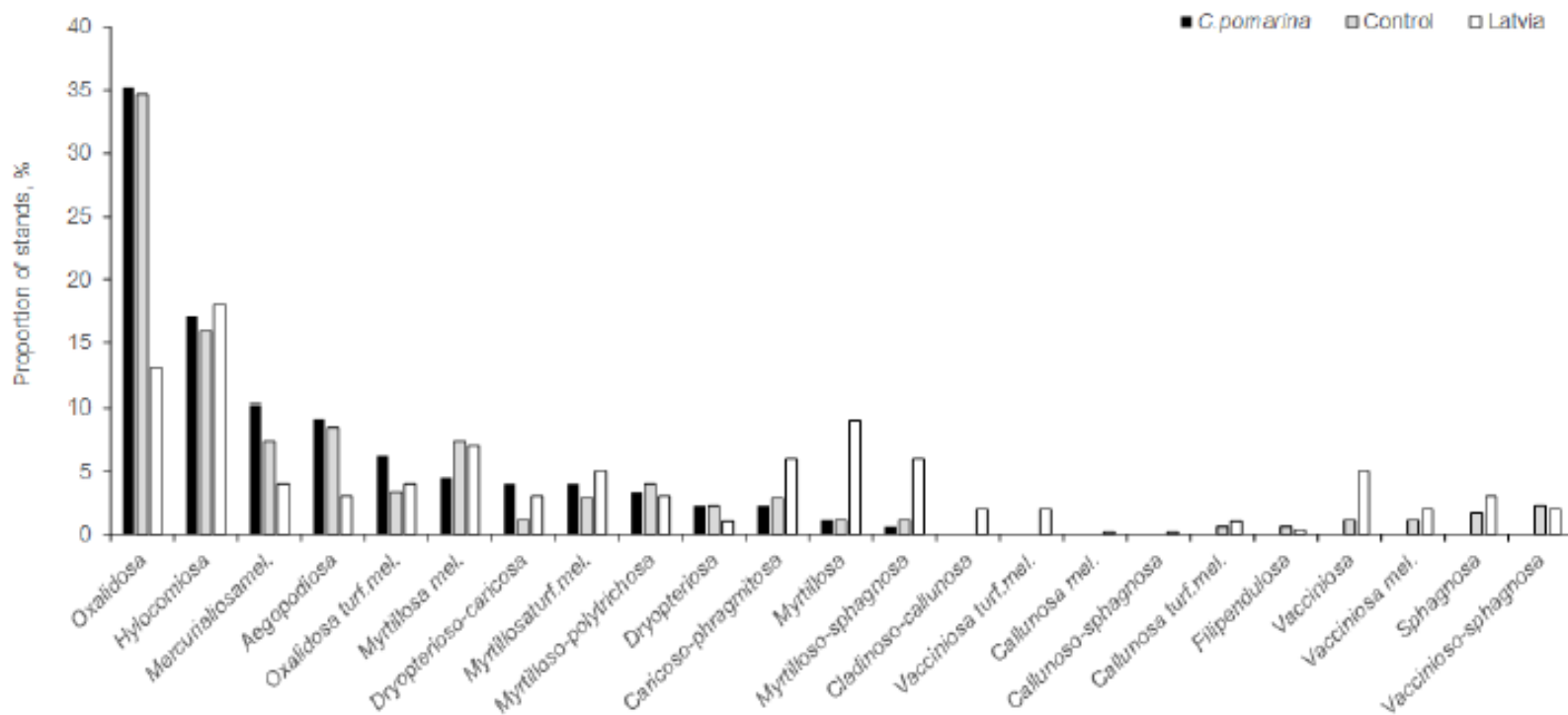
Informācijas atlases un analīzes metodes ligzdu maiņas raksturojums

- Divi mērījumi ligzdu maiņas attāluma noteikšanai starp 2002/2003 un 2003/2004 gados apdzīvotajām ligzdām
- Trīs mērījumi vidējā attāluma noteikšanai starp vienas teritorijas ligzdām (2002/2003, 2003/2004, 2002/2004)

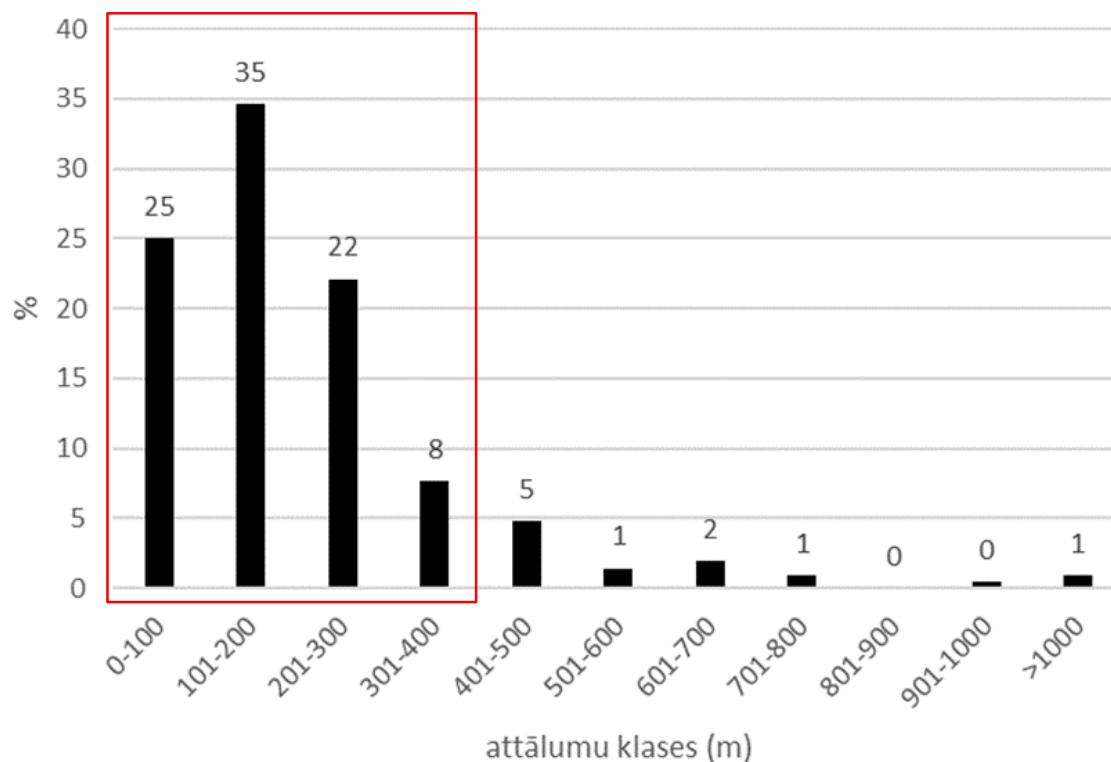
Ligzdu mežaudžu raksturojums

- Nav konstatētas atšķirības starp ligzdu nogabalu un nejaušās izvēles punktu mežu tipiem 2km rādiusā ap ligzdām
- Ērgļi ligzdo 13 mežu tipos proporcijā, kas atbilst nejaušās izvēles punktu tipiem 2km rādiusā ap konkrētajām ligzdām
- Tas nozīmē, ka mazie ērgļi ligzdošanai piemērotās vietas izvēlas nevis atsevišķa nogabala, bet gan plašāka reģiona mērogā

Ligzdu mežaudžu raksturojums

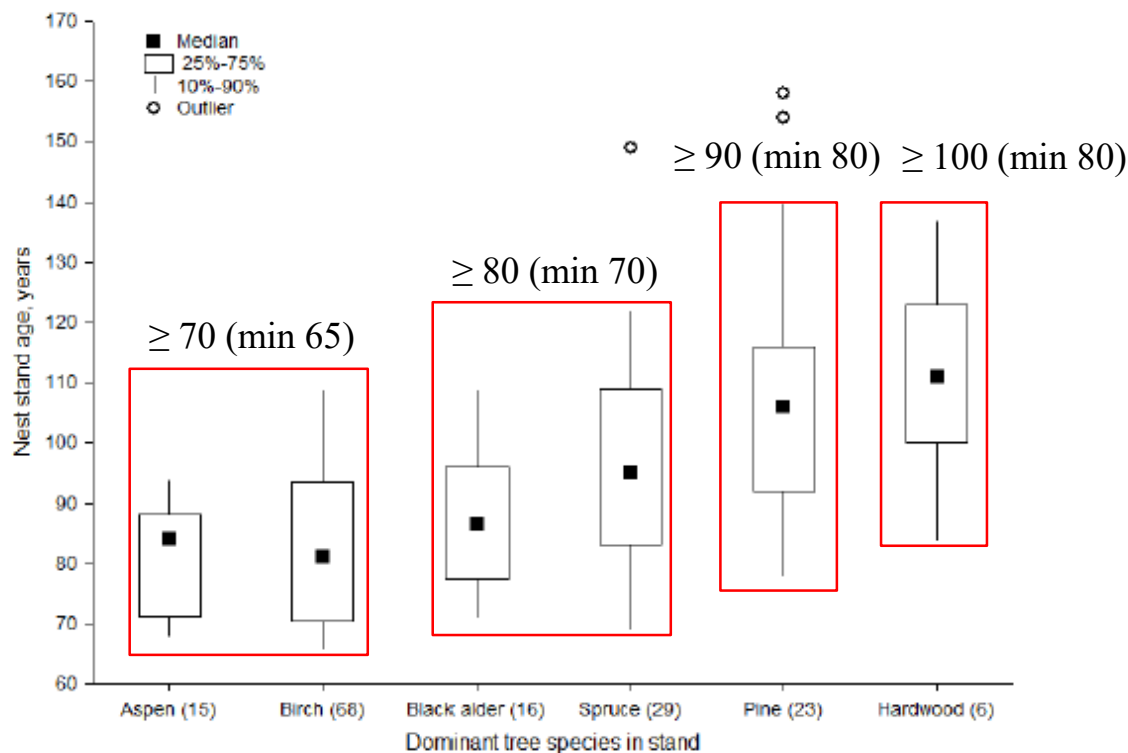
Labākie lineārie modeļi liecina, ka mazo ērgļu ligzdu nogabali, salīdzinājumā ar nejaušās izvēles punktu nogabaliem, visizteiktāk atšķiras pēc to atrašanās **tuvāk lauksaimniecībā izmantojamām zemēm**, pēc ligzdu nogabalu **lielāka vecuma** un pēc **mazāka priedes** kā valdošās sugas **īpatsvara** mežaudzes formulā

Ligzdu mežaudžu raksturojums

Labākie lineārie modeļi liecina, ka mazo ērgļu ligzdu nogabali, salīdzinājumā ar nejaušās izvēles punktu nogabaliem, visizteiktāk atšķiras pēc to atrašanās **tuvāk lauksaimniecībā izmantojamām zemēm**, pēc ligzdu nogabalu **lielāka vecuma** un pēc **mazāka priedes** kā valdošās sugas **īpatsvara** mežaudzes formulā

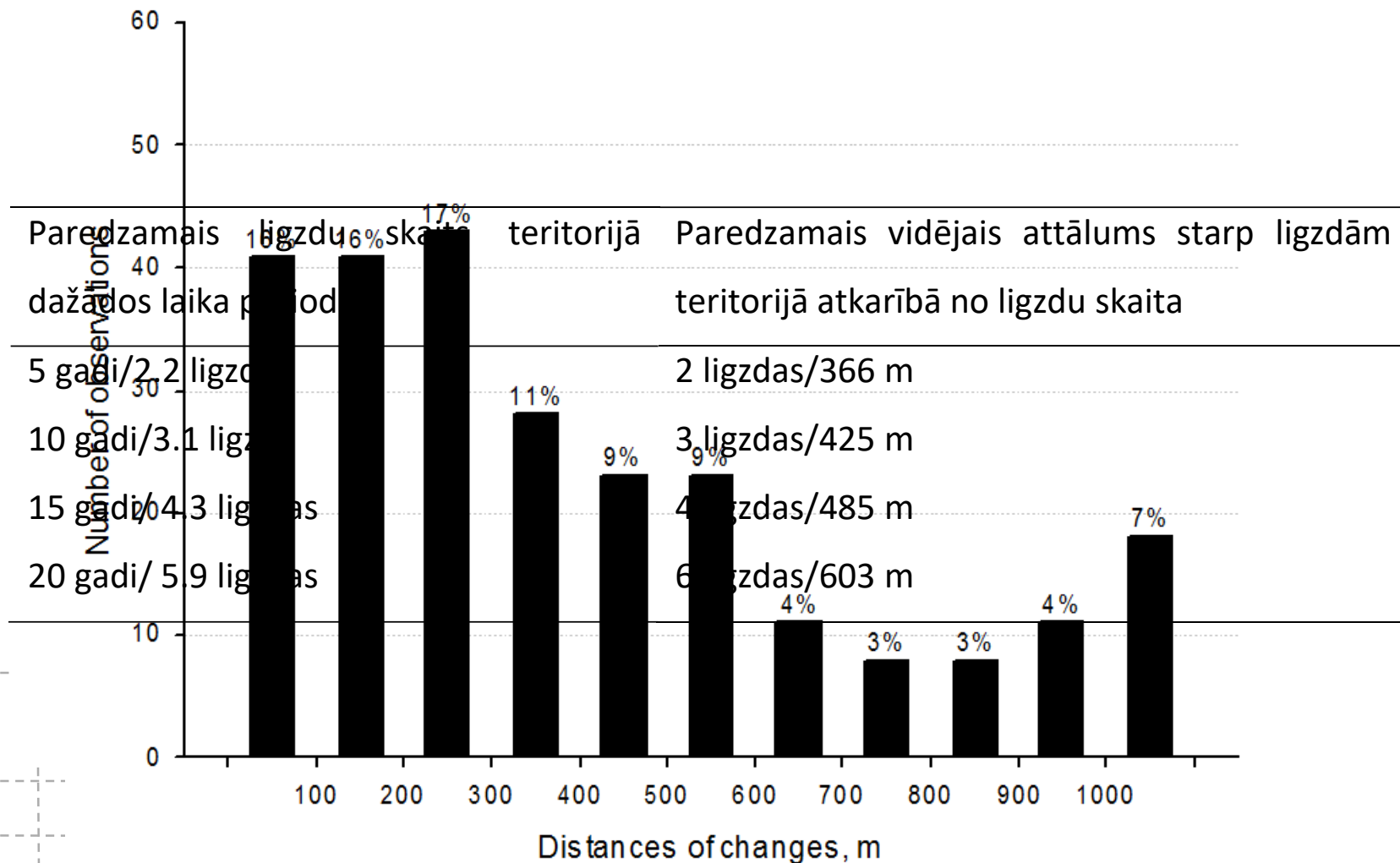
Ligzdu maiņas raksturojums

Plānojot dzīvotņu aizsardzību, ir svarīgi zināt ne tikai ligzdas mežaudzes ekoloģiskos (tips, vecums, valdošā koka suga) un ģeotelpiskā novietojuma ainavā parametrus, bet arī **ligzdošanas teritorijas ilglaicību** un no viena pāra dažādu ligzdu maiņas izrietošo **ligzdošanas teritorijas lielumu**

Ligzdu maiņas raksturojums

- Vienu ligzdošanas teritoriju apdzīvo vidēji **9,9 gadus** ± 5.4 SD (n=80 teritorijas). Visilgāk viena teritorija ir apdzīvota **23 gadus** tās izpētes 31 gadu periodā
- Viena ligzda tiek izmantota vidēji **3 gadus** ± 2.64 SD (izkliedes intervāls 1-14 gadi, n=267)
- Visilgākā zināmā nepārtrauktā ligzdošana vienā ligzdā ir **12 gadi**
- Vienā ligzdošanas teritorijā ērgļi ligzdo **vienā** līdz **deviņās ligzdās**, vidēji 3.3 ligzdās ± 1.7 SD (n=80)
- Jaunu ligzdu būvniecība vai citu jau uzbūvētu ligzdu aizņemšana attiecībā pret iepriekšējā gada ligzdu notiek **vidēji 427m** attālumā ± 395 SD (n=255)
- Ligzdu maiņa parasti notiek **300m** robežās (49% gadījumu), taču 600m attālums ietver lielāko ligzdu maiņas gadījumu skaitu (78% gadījumu)

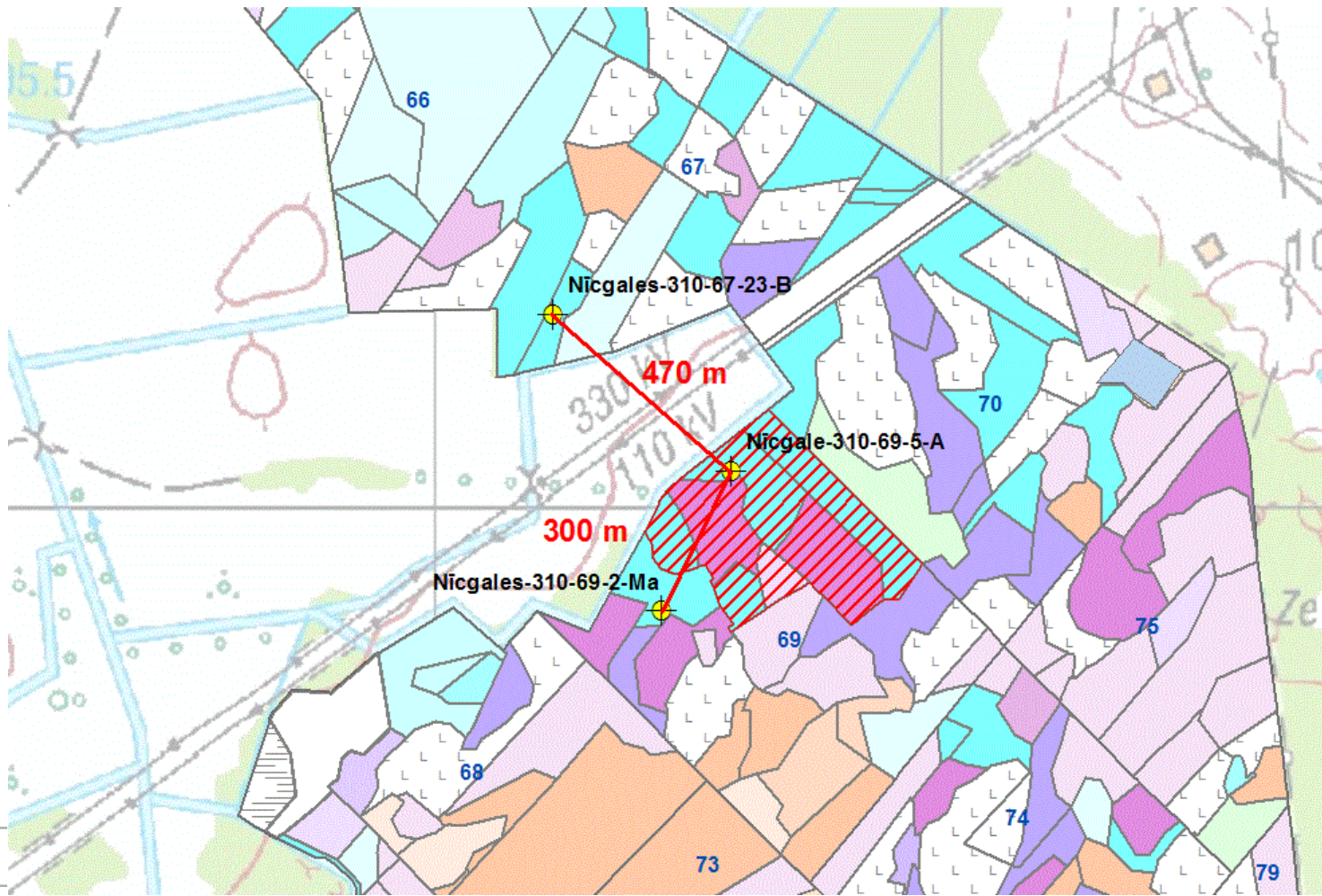
Ligzdu maiņas raksturojums

Rekomendācijas ligzdu mežu aizsardzībai

Kritērijs	Kritērija izvēles pamatojums
3-4 piemēroti nogabali vai nogabalu grupas (iekļaujot zināmās ligzdas) mikroliegumā	Sagaidāmais izmantojamo ligzdu skaits 10 un 15 gadu periodā ir attiecīgi 3 un 4 ligzdas
Ja iespējams, mikroliegumā iekļaujamo nogabalu novietojumu plāno vidēji 400 – 500 m attālumā vienu no otra	Attālums starp 3 un 4 ligzdām vienā teritorijā ir 420 un 480 m
Bufersonas lielums, kas aptver mikrolieguma nogabalus, ir aptuveni 100 ha (ieskaitot mikrolieguma teritoriju), mežsaimnieciskā darbība aizliegta aprīlī-augustā	100 ha aptuveni atbilst buferzonai ar rādiusu 600 m (113 ha). Šādā teritorijā notiek ligzdu maiņa 78% gadījumu un tās aizsardzība nodrošinās ilgtermiņa netraucētu ligzdošanu jau zināmajās un potenciālajās ligzdās
Mikroliegums un buferzona ir plānojama aptuveni 400 m attālumā no meža malas	90% no visām ligzdām atrodas 400 m attālumā no lauksaimniecības zemēm
Piemērotie mikrolieguma nogabali:	
Bērzs, apse, melnalksnis, egļe, ozols, osis kā valdošā sugu nogabalā,	Priežu nogabali tiktu izraudzīti gadījumos, ja teritorija atrodas priežu mežā, ja ligzda atrodas priežu nogabalā un ja nogabalā sastopami arī citu sugu koki pietiekamā daudzumā
<ul style="list-style-type: none"> ≥ 70 gadi (min 65) apšu un bērzu, ≥ 80 gadi (min 70) egļu un melnalkšņu, ≥ 90 gadi (min 80) priežu ≥ 100 gadi (min 80) ozolu un ošu nogabalos 	25% (10%) robežai atbilstošie valdošās sugas vecumi
Nogabala vai nogabalu grupas lielums vienas ligzdvietas aizsardzībai 1.3 ha – 4 ha (vēlamais mikroliegumā iekļaujamo ligzdviētu skaits 3-4), kopējā mikrolieguma platība 4 – 16 ha (mikrolieguma platība variē atkarībā no aizsardzības kritērijiem atbilstošo potenciāli aizsargājamo ligzdviētu skaita, skatīt mikroliegumā iekļaujamo teritoriju platības atbilstoši aizsargājamo ligzdviētu skaitam)	25% – 75% no visiem nogabaliem atbilst šādai platībai (n = 158) Mikrolieguma kopējā platība tiek plānota 3 – 4 ligzdviētu/ligzdu nogabalu aizsardzībai: 1 ligzdvieta/1.3-4 ha 2 ligzdvietas/2.6-8 ha 3 ligzdvietas/3.9-12 ha 4 ligzdvietas/5.2-16 ha
Mikrolieguma apdzīvotības pārbaude un nepieciešamības gadījumā robežu maiņa pēc 10 un 20 gadiem	Vidējais un maksimālais vienas teritorijas apdzīvotības ilgums ir attiecīgi 10 un 23 gadi

Piemērs ligzdu mežu aizsardzības plānošanai

Paldies par uzmanību!

u.bergmanis@lvm.lv

LATVIJAS VALSTS MEŽI